

СТАНОВИЩЕ

от професор Иван Александров Билярски, д. ист. н.

Институт за исторически изследвания, БАН

за конкурса за доцент в Историческия факултет на

Софийския университет „Св. Климент Охридски“

обявен в Държавен вестник бр. 55 от 28 юни 2024 г., стр. 23

с единствен кандидат гл. ас. д-р Йоанна Илиева Бенчева

Познавам Йоанна Бенчева и нейните изследвания от близо четвърт столетие и смятам, че мога да се изкажа за техните качества. Кандидатката завършва история в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ през 1995 г., а през 1999 г. и право в Юридическия факултет на същия университет. През 2018 г. тя защитава успешно дисертация на тема „Хранене и диететика във византийско-балканския свят през X-XV в.“ и придобива образователната и научна степен „Доктор“. През 2019 г. тя е назначена за главен асистент в Историческия факултет на Софийския университет, като преди това заема други преподавателски длъжности.

Бих искал да отбележа, че сред научните интереси на д-р Бенчева преобладава тематиката, свързана с културната история на Балканите през Средновековието. В това отношение, съчетаването на историческо и юридическо образование несъмнено има своето значение и принос. Храната, като част от ежедневието на хората е съществен елемент от културата на всяко общество и нейното производство, разпределение, доставка и начин на употреба представляват интересно и богато поле на изследване, което представя диренията на д-р Бенчева в позитивна светлина.

Д-р Йоанна Бенчева има забележителен списък с научни публикации, осъществени в български и международни издания. Той представя изследванията на авторката в горепосоченото поле на научно познание и представя забележителна съсредоточеност върху тематиката, която е и необходимо условие за задълбоченост на диренията. Сред тези

публикации, разбира се, изпъкват двете монографични изследвания, на които ще се спра отделно. Бих искал обаче да отправя и две незначителни критики към изготвянето на списъка с публикации. Става дума за книгата „Веселин Бешевлиев. Биобиблиография“ (2020), която е класирана сред „Учебни помагала“. Несъмнено, тя може да служи за подпомагане на обучението на студентите, ала – както се вижда и от заглавието – това е интересно биобиблиографично изследване за един от най-забележителните български медиевисти, което не е само учебно помагало. В този смисъл ме се струва, че поставянето в този контекст в известна степен принижавя значението на книгата. Същото може да се каже и за сборника „Русия, Атон и Рилския манастир (XI-XX векове)“, на който д-р Бенчева е съставител, заедно с А. Николов и Т. Георгиева. Това е забележителен документален сборник, който не е само учебно помагало, макар и да може да служи и за такова. Както вече отбелязах, не смятам тези забележки за съществени.

Първият от двата монографични труда на д-р Бенчева – „Трапезата във византийско-балканския свят“ – представлява доразвитие на идеите, представени в нейната докторска дисертация. По друг повод вече съм имал възможност да заявя, че този труд представлява интерес, както със събрания за първи път в нашата историография забележителен материал, така и с подбора на обхвата (географски и етнически) и темите. Балканската кухня не може да бъде „национално“ разделена както през Средновековието, така и днес и това е чудесно представено в книгата.

Ще обърна малко повече внимание на другата монография на кандидатката – „Търговията с хранителни продукти в Далмация и Истрия (XIII-XV в.)“, София, 2024 – тъй като това е нейния хабилитационен труд. Тематиката, както виждаме, е свързана с основния научен интерес на д-р Бенчева, макар и очевидно това да е различен труд както по конкретните дирения, тъй и по географския му и цивилизационен обхват. Книгата, издание на Университетското издателство „Св. Климент Охридски“, обхваща повече от 220 страници и разнообразна тематика. Тя е разделена на три основни части (глави), които съответстват на три отделни теми, свързани с търговията на храни по далматинското крайбрежие. Въведението представя контекста на създаването на труда, изворите и историографията. Трябва да отбележим, че авторката е спазила модерната тенденция и не е прекалила с тази подготвителна част, знанията за която са задължителни за всеки автор, но не и обширното ѝ

застъпване във всяка книга. **Първата глава** е посветена на природо-географската и историческата среда на изследването. Тя представя изследваните градове в един регион, където урбанизацията и градския живот са неимоверно развити в контекста на Балканите. Представени са всеки отделен град, неговите статuti, историята му и географската среда, в която се развива. Несъмнено, главата е много информативна и интересна. **Втората глава** е посветена на регламентацията на търговията с храни в отделните статuti. Тук си проличава юридическото образование на авторката. Главата не е подразделена според статутите на отделните градове, а според обекта на нормативно уреждане: различните стоки. Така, разполагаме с изследване на регламентацията на търговията със зърнени храни, месо, мляко и млечни продукти, риба и морски продукти, мед, плодове и зеленчуци, маслини и зехтин, сол, подправки, вино. Във всеки отделен раздел са представени условията за осъществяване на търговията, които са различни за всяка група продукти, регламентацията ѝ, място на продажба, облагане и др. **Третата глава** се отнася до хората, които могат да осъществяват такава търговия, както и до местата, където тя се извършва. Проследени са пазарът, магазините, кръчмата, домът и всички възможни опции. Човешкият елемент е представен в две направления: търговците, които могат да осъществяват такова занятие във всяка отделна сфера, както и служителите, които контролират тяхната дейност. Интересни странични въпроси са тези за мерките и теглилките и особено за опаковките на различните продукти. Всичко това създава интересна панорама на градския живот по далматинското крайбрежие, видно в оптиката на търговията с храни. Искам изрично да отбележа, че книгата е не само богата на информация, която ще обогати познанията ни за онази епоха, ала и интересно написана. Тя е адресирана към специалистите по темата, но и към много широк кръг читатели, които се интересуват от Средновековието и от Далмация – регион, несъмнено представляващ контактна зона между Изтока и Запада. Книгата е придружена от богат илюстративен и научен апарат, обяснения и богата библиография.

Имам основание да смятам, че хабилитационния труд на д-р Йоанна Бенчева представлява добро продължение на досегашните ѝ изследвания и че той заслужава висока оценка.

Така, вследствие на този преглед на научните достижения на д-р Йоанна Бенчева мога да дам само положителна оценка за нейното творчество. Приложената документация,

свързана с провеждането на конкурса отговаря на изискванията на Закона и дава добра и адекватна представа за делото на кандидатката.

Въз основа на всичко това, аз давам своя положителен глас за присъждането на д-р Йоанна Илиева Бенчева на научната длъжност „Доцент“ и си позволявам да призова и останалите членове на Научното жури да сторят същото.

София, 27 септември 2024 г.

Подпис:

(проф. Иван Билярски, д.ист.н)